

БОЄЦЬ РОЛЛО:
НАЩАДОК КОЗАЦЬКОГО
СОТНИКА

3

ФЕСТИВАЛЬ
«ХОЛОДНИЙ ЯР»
ГУРТУЄ ПАТРІОТІВ

5

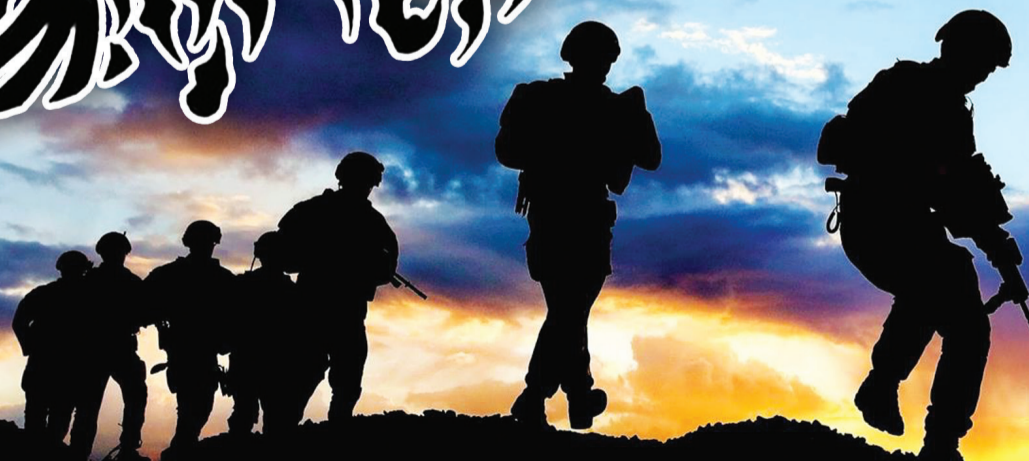
ФОРПОСТ
ВІРИ
У ЧИГИРИНІ

7

Козацький край

№8 (82)
7 липня 2016 р.

**СВЯТОСЛАВ ХОРОБРИЙ:
КНЯЗЬ, ПЕРЕД ЯКИМ
СХИЛЯЛИ ЗНАМЕНА
АРМІЇ СВІТУ**

**І ЧЕРЕЗ ТИСЯЧУ РОКІВ
В УКРАЇНЦЯХ ЖИВИЙ ДУХ ВЕЛИКИХ ВОЇНІВ...**

Сайт "Козацького краю" в Інтернеті www.cossackland.org.ua

Олег ОСТРОВСЬКИЙ

СЛАВА ХОЛОДНОГО ЯРУ ОЖИЛА В УКРАЇНСЬКИХ ВОЇНАХ СУЧАСНОСТІ

30 червня виповнилося 120 років від дня народження холоднорського отамана Андрія Чорноти (Юрія Дроботківського). А вже 2 липня на Фестиваль нескореної нації «Холодний Яр» у Грушківку на Черкащині письменник Василь Шкляр привіз кинджал цього великого Воїна...

Бойовий побратим Чорноти, Юрій Горліс-Горський так описував грізного отамана: "...Стрункий, але з ведмежими плечима козак, одягнений у кубанський козацький кожух, у татарській смушевій шапці, з повним набором оправленої в срібло кавказької зброї на поясі. Голена голова, горбатий ніс і темна шкіра робили з нього справжнього чеченця. Глянувши на його суворе, нахмурене обличчя, я відразу здогадався, що це Чорнота..."

Шкляр привіз кавказький кинджал у піхвах в срібній оправі, який отримав у подарунок від лідера «Азову» Андрія Білецького – і тією раритетною річчю спричинив захоплену реакцію патріотів, що знають і люблять історію Холодного Яру.

Водночас знову сотнями екземплярів розходилися поміж гостями фесту книги Василя Шкляра – особливо ті, що описують Визвольну боротьбу. В усі часи ті, хто брав до рук зброю на захист України, вміли і любили читати мудрі книги. Скажімо, той самий отаман Чорнота любив твори Канта, Ренана, Вольтера, Толстого, Руссо, Шекспіра...

Був би нині живий – очевидно, читав би й книги Василя Шкляра. В усякому разі, сучасні патріоти шикуються за ними в чергу...

Цей незримий зв'язок між поколіннями у Холодному Яру відчувається завжди – не лише у дні фестивалів і вшанувань Героїв. Просто ця земля завжди надихає патріотів на звернення в ім'я України.

В час, коли пишу ці рядки, вирушаю на Луганщину – в Щастя, де 7 липня 2014 року поліг справжній патріот України Євген Войцехівський («Чех») родом з гайдамацької Сміли. Він воював у складі добровольчого батальйону «Айдар», командував підрозділом глибокої розвідки, який мав назву «Холодний Яр».

Нині ми встановимо меморіальну дошку на місці загибелі «Чеха» – вшануємо славного сина Черкащини у луганському Щасті – зовсім поруч з лінією бойового розмежування, за якою – вороги українського суверенітету.

Пам'ятники полеглим Героям і Герої живі муром стають на сторожі української Волі...

Вже нинішнього літа на Херсонщині, на межі з окупованим Кримом має постати пам'ятник сімнадцяти уродженцям півострова, добровольцям українських батальйонів, які полягли у боях 2014-16 років за державну самостійність і цілісність України.

Про це «Козацькому краю» розповів очільник Благодійної ініціативи «Героїка» Павло Подобед. Майстром, який працює над виготовленням пам'ятника, став наш земляк, Олег Собченко з міста Корсунь-Шевченківський на Черкащині – донедавна сам учасник АТО.

Пам'ятник кримчанам, загиблим за волю України, планується встановити у селі Преображенка (до декомунізації – Червоний Чабан) Каланчацького району Херсонщини, поблизу від основної транспортної артерії, яка з'єднує материкову Україну з її півостровом, тимчасово окупованим ворогом.

Вірю: настане час, і загиблим за Україну кримчанам встановлюватимуть пам'ятники у Севастополі, Сімферополі і по всіх містах повернутої України півострова, а тим, хто поліг на Донбасі, постануть пам'ятники у центрі українських міст Донецьк і Луганськ.

З нами правда, а отже, Добро неодмінно отримає перемогу над Злом!

У Черкасах розпочинає роботу скаутський табір «Джура»

Вже за кілька днів у Черкасах відкриється перша зміна скаутського табору «Джура». Табір створено за ініціативи Організації Української Молоді «Джура». Основна мета табору – патріотичне виховання молоді.

Організатори скаутського табору «Джура» тривалий час тісно співпрацюють з Цивільним корпусом «Азов». Неодноразово активісти організації проводили спільні заходи. Так, до дня Конституції України представниками ОУМ «Джура» та ЦК «Азов» було проведено квест, присвячений 25-річчю головного документа нашої країни. Під час квесту діти демонстрували свої знання державного устрою, конституційних норм.

Цивільний корпус «Азов» планує продовжувати співпрацю з ОУМ «Джура» і надалі. В якості інструкторів азовці проводитимуть з дітьми-скаутами заняття з тактичної підготовки, познайомлять з різними видами зброї та її техніко-

Яна БОНДАРЕНКО

Турецькі бронемашини для українських прикордонників випробували під Черкасами

Випробування командно-штабної машини Turkar CCVTECH і автомобіля підвищеної прохідності Turkar Buffalo турецького виробництва стартували на базі Навчального центру підготовки молодших спеціалістів Держприкордонслужби імені генерала-майора І. Момота в Оршанці.

Апробація техніки пройшла за участю досвідчених фахівців автомобільного та бронетанкового забезпечення адміністрації Держприкордонслужби України. Крім того, до заходу долучилися представники Міноборони, Нацгвардії, Національної поліції України та представники заводу-виробника.

Метою випробувань прототипу командно-штабної машини і автомобіля підвищеної прохідності Turkar є перевірка експлуатаційних характеристик і отримання

тактичними характеристиками, навчати надавати першу медичну допомогу.

«Це перший табір такого типу в Черкасах, - говорить голова ОУМ «Джура» Роман Надточій, - адже програмою табору передбачається не тільки військова підготовка підростаючого покоління, а й практика у спілкуванні англійської мовою, тренінги з лідерства, основи першої медичної допомоги, різноманітні квести та тематичні заняття».

Варто зазначити, що аналогічні скаутські табори будуть відкриті по всій Україні. У деяких містах вони вже розпочали свою роботу.

інформації щодо зміни кількісних і якісних показників технічного стану і надійності об'єктів у різних умовах експлуатації для визначення особливостей його експлуатації за результатами отриманого досвіду.

За результатами перевірки визначать, чи можуть ці автомобілі використовуватися в майбутньому для посилення підрозділів Державної прикордонної служби України, в тому числі у зоні бойових дій на Донбасі, повідомляє офіційний сайт ДПСУ.

На Шполянщині вшанували земляків-холоднорців, отаманів і гайдамаків ХХ століття

«Час згадати нашу славу, брате!» – під цим гаслом 25 червня у Товмачі Шполянського району Черкащини відбулося урочисте відкриття пам'ятника борцям за волю України.

За ініціативи сільського голови Сергія Коваля пам'ятник зведено на честь холоднорських отаманів Івана Лютого-Лютенка (Гонти) та Івана Черноусова (Чорного Ворона), а також всіх земляків, які боролися за свободу незалежність рідного краю.

Свято вшанування героїв-земляків зібрало місцевих жителів і гостей Товмача з Черкас, Києва, Сміли, Кам'янки... Серед гостей – Василь Шкляр, Володимир Гонський, Тарас Силенко, Віталій Коваль, Олег Островський, Валентина Коваленко, Роман Коваль...

А над каменем зі словами «Богу – душу, Україні – життя,

Честь – для себе» вітер грався чорним прапором зі словами «Воля України або смерть» – тим самим, під яким і сотню років тому наші предки йшли в бій проти одвічних ворогів України...

Ярослав ЗВЕНИГОРА

На Звенигородщині планують знімати українсько-польський фільм про Іловайськ

Вже нинішнього літа на Черкащині, у Звенигородському районі поблизу села Козацьке мають розпочатися зйомки трисерійного українсько-польського фільму, присвячені подіям під Іловайськом влітку 2014 року.

Про це повідомляє директор військового музею «Шампань» Олег Бойко.

Раніше цією ж знімальною групою вже відзнято документальний фільм про Дебальцеве, нинішній же хочуть зробити художнім.

За словами Олега Бойка, попередньо планується задіяти

у зйомках 180 акторів та 400 чоловік «масовки» та бойову техніку. Орієнтовний час зйомок у полях біля Козацького, де буде відтворено пейзажі «зони АТО» з блокпостами, траншеями і бліндажами – три місяці, з липня по жовтень.

Ігор АРТЕМЕНКО

«Козацький край» продовжує серію публікацій з історіями бійців-добровольців з Черкащини. Минулого номера ми розповідали про бійця батальйону УНСО Юрія Шумейка з Тальнівщини, нині – про бійця-азовця «Ролло» родом з Лисянки...

ВЧИВ ІСТОРІЮ І РІВНЯВСЯ НА СЛАВНОГО ПРЕДКА...

На жаль, патріотичного впливу на мене ніхто ніколи не справляв, - навпаки, з дитинства нас схиляли до того, що «треба жити доброзичливо з усіма», що Україна – «лише аграрна країна, де треба вирощувати пшеницю, а пшениця – це все».

Лиш одиниці знали історію, розуміли велич українського духу, але, на жаль, цей дух ми втратили і нині втрачаємо дедалі більше...

До вибору мого шляху мене спонукало вивчення історії змалечку, - читаючи книги, я переймав дух боротьби. Тобто, саме фактор знання історії перетворив мене зі звичайної людини на того, ким я є зараз. І найобразливіше те, що ніхто й ніколи не виковував у нас почуття українського патріотизму. Образливо, коли народ вважають лише грецькосями, хоча насправді український народ є нащадком творців однієї із наймогутніших держав – Русі. Мабуть, в мені спрацювала генетична пам'ять козацького роду. Як мінімум, хочу досягнути рівня свого першого відомого козацького предка – Остафія Горбатенка, який у 1634 році був сотником Уманського полку...

Не можу сказати, чи існує Бог або боги, але я знаю, що якщо там хтось і є, то він ніколи не сприйме мене слабким – якщо я складу руки і буду просто насолоджуватися життям. А якщо там нікого немає, то я просто ніколи не пожалкую про те життя, яким я зараз живу. Маємо бути сильними, мужніми воїнами, - нацією, незалежною від усіх. Гравцем на світовій мапі, який самостійно вирішує, куди йому рухатися, а не тим, якому вказують Євросоюз, США чи Росія. Маємо бути з ними рівними.

Всі обіцянки, всі меморандуми, які існують нині, нічого не варті, окрім паперу, на якому вони написані, адже тільки сильний може себе захистити. На жаль, світом керують лише сила і страх і ми маємо гідно боротися.

РЕАЛЬНА ВІЙНА ПЕРЕВЕРШИЛА БАЧЕНЕ В КІНО...

Я сам з Лисянки, де хоч і були патріотичні організації, але вони були занадто слабкими. На районному рівні патріотичні організації – це як районна лікарня: наче й повинна бути, але реально сенсу – ніякого. Розвиток

БОЄЦЬ РОЛЛО: «В «АЗОВ» Я ПОТРАПИВ, БО ПРАГНУВ БУТИ ДОСТОЙНИМ НАЩАДКОМ СОТНИКА УМАНСЬКОГО КОЗАЦЬКОГО ПОЛКУ»

Заступник командира 1-ї роти підрозділу спецпризначення «АЗОВ» — про те, як замість стежки грецькося пішов дорогою воїна...

патріотичних рухів на місцях є дуже слабким, навіть вийти у вишиванках – це було щось дивне для інших. Не знаю, чи хтось справив на мене вплив, чи це було закладено в мені з дитинства...

Мабуть один із найяскравіших поглядів – це фільм «Врятувати рядового Раяна». Це те, що «вікарбувало» мене. А ще - «Книга майбутніх командирів» - твори про полководців, їх життєвий шлях, про те, як вони витримували усі складнощі та своєю безоглядною боротьбою досягали успіху.

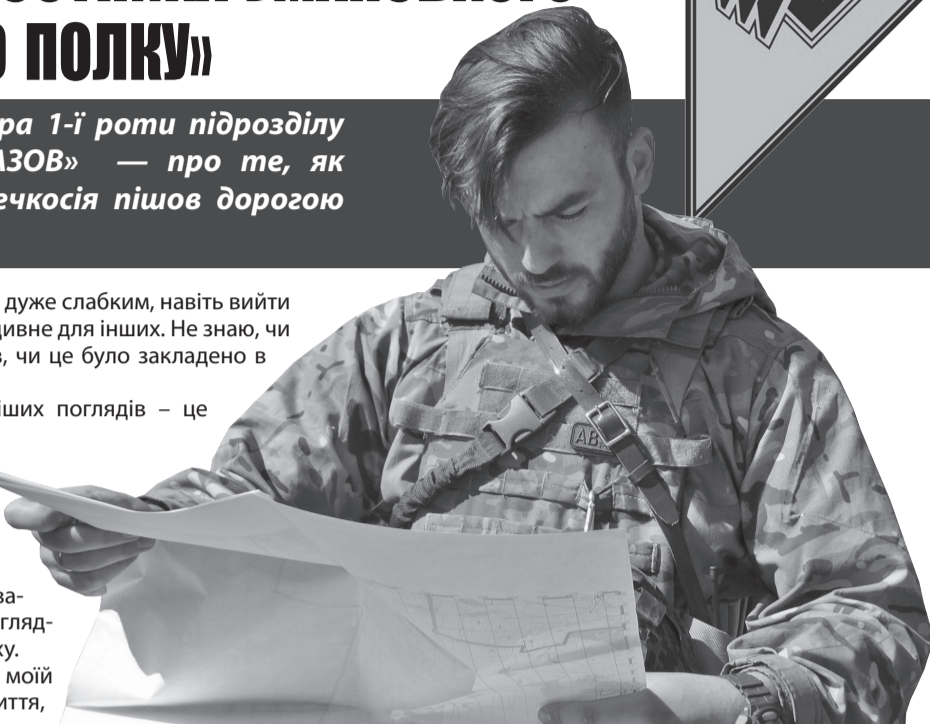
Головною ж «книгою» у моїй біографії стали сторінки життя, вписані у боях «АЗОВу»...

Перший бій, який вирішує все. Він завжди показує хто ти, на що ти здатен, для чого народжений. Тільки тоді ти розумієш всю правду про себе.

Для мене це була Мар'їнка. Я перев'язував пораненого побратима Руні, запихаючи йому в рану на нозі кровоспинний «Селох». Витер руки в крові об шолом і раптом зрозумів, що це - моє життя, те, чим я повинен займатись. Є люди, народжені для науки, медицини, для релігії, для чого завгодно, а є люди, народжені бути воїнами. Як первинне значення аристократії у Греції – є прошарок населення, який готовий жертвувати усім. Мене влаштовує такий спосіб життя – самопожертва заради моєї країни та життя простих людей. Таким людям, на мою думку, і повинна належати влада в країні, а не тим, кому ця країна не потрібна.

Потім було потрапляння в засідку під Іловайськом, де «АЗОВці» проявили себе як хоробрі воїни.

Третій, і, один із найяскравіших спогадів – Широкине, штурм 15 лютого, коли ми одним БТРом прикривали відхід двох взводів. Попри наказ відходити, я прийняв рішення що ми залишаємось і відпрацюємо по повній, не дивлячись на те, що по нас ведеться вогонь з усього з чого тільки можна. Найбільше запам'ятався момент подяки після бою від побратимів - за те, що ти зробив...

ПРО «АЗОВ», ЯК СУСПІЛЬНИЙ РУХ

Азовський рух для мене – це люди, представники аристократії у її первинному значенні. Люди, які готові класти своє життя, віддати все, що вони мають заради становлення і незалежності Української Держави, заради процвітання та багатства її народу. Можливо, це не всім потрібно, не всі люди хочуть цього, але ми маємо попри всі незгоди йти до кінця та відбудувати славу і могутність українського народу.

Я бачу політичне майбутнє «АЗОВу», - саме тут зібралися люди досвідчені, розумні та патріотично налаштовані. Ті люди, які готові пожертвувати собою за процвітання свого народу.

На сьогодні ми - ті, хто не словом, а ділом змінює країну. Люди повинні схаменутись і подивитися, кого вони обирають, який шанс втрачають, ганьблячи пам'ять полеглих за волю народу й держави та плюючи на могили полеглих, обираючи тих політиків, які вже були до цього, які їх ображали і ображали.

Українське ліберальне суспільство може не погоджуватись із радикальними поглядами «АЗОВу», але в історії бувають часи, які вимагають саме радикальних дій. Мене завжди вражала історія Ізраїлю – невелика країна, яку завжди звинувачували у радикалізмі. Однак зараз ця країна процвітає, постійно бореться, оскільки нею керують люди, які готові боротися за кожен клаптик своєї землі. Так само і ми маємо боротися - до кінця і за своє...

Записав Дмитро КУХАРЧУК («Сліп»)»

«АЗОВЦІ» РОЗПОЧИНАЮТЬ ПОЛІТИЧНИЙ ШЛЯХ

На початку липня черкаські активісти Цивільного Корпусу «Азов» відвідають усі районні центри області. Метою активістів є створення у райцентрах Черкащини громадського руху, який згодом зможе прийти до влади та впливати на політичні процеси.

З моменту заснування Цивільний Корпус забезпечував потреби українських бійців на сході країни, активісти збирали кошти та закуповували амуніцію, прилади нічного бачення. Згодом АЗОВський рух зростає та розвивався і перетворився на силу, яка стоїть на захисті суспільних інтересів. За цей час «АЗОВці» отримали неабияку підтримку серед населення.

Очолювати осередки Цивільного Корпусу в регіонах почали бійці Полку «АЗОВ» – люди, які добровольцями пішли на фронт і в серцях яких горить вогонь віри у достойне майбутнє української Нації та прагнення це майбутнє здобувати. Однак у сучасному політизованому світі громада не завжди має змогу впливати на процеси в країні. Зважаючи на це, активісти Черкаського

осередку Цивільного Корпусу «Азов» починають візити до районних центрів області з метою створення дієвої та ідейної сили, яка незабаром стане основою нової політичної системи – людей, об'єднаних духом боротьби за краще майбутнє України та її народу.

Першими на черзі стануть Христинівка, Умань та Тальне. А до кінця літа черкаські «Азовці» побувають у кожному райцентрі Черкащини.

Календарний план туру Черкаського обласного осередку

- 08.07 – Христинівка
- 9.07 – Умань
- 10.07 – Тальне
- 15.07 – Сміла
- 16.07 – Кам'янка
- 17.07 – Чигирин
- 22.07 – Монастирище
- 23.07 – Жашків
- 24.07 – Маньківка
- 28.07 – Чорнобай
- 29.07 – Золотоноша
- 31.07 – Драбів
- 31.07 – Канів
- 5.08 – Лисянка
- 6.08 – Звенигородка
- 7.08 – Катеринопіль
- 12.08 – Корсунь
- 13.08 – Городище
- 14.08 – Шпола

ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ В НІМЕЧЧИНІ МОГИЛИ ГЕНЕРАЛА УНР РОДОМ З ЧЕРКАС НЕОБХІДНІ КОШТИ ЗІБРАЛИ...

ВАРШАВ'ЯНИН І БІЖЕНЕЦЬ З ЛУГАНСЬКА

Для уродженця Черкас, полковника Армії УНР (генерал-хорунжого на еміграції) Миколи Шраменка навіть після смерті спокою нема – з'явилася загроза ліквідації його могили на цвинтарі в німецькому Мюнхені...

Як розповів очільник Благодійної ініціативи «Героїка», начальник відділу обліку і збереження місць пам'яті Українського інституту національної пам'яті Павло Подобед, у багатьох країнах світу існує оплата за користування місцем поховання. До таких країн належить і Німеччина, де похована велика кількість представників української політичної еміграції. Кожна могила повинна оплачуватись. Ціни різні. В середньому, для Німеччини, це близько 40 євро на рік. Несплата землекористування є підставою для ліквідації могили: спершу знищують надгробний пам'ятник, а потім до могили (поверх наявного поховання) підзахоронюють нову домовину.

Так, загрозна ситуація склалась і довкола могили поручника (генерал-хорунжого в еміграції) Армії УНР уродженця Поділля Василя Татарського, який похований у м. Інгольштадт, Німеччина. Про це повідомив представник місцевої української громади пан Олег Кратт. Для подовження оренди могили Василя Татарського, терміном на 5 років, необхідно близько 200 євро.

Станом на сьогодні важко підрахувати точну кількість втрачених українських військових могил. Однак декілька фактів все ж можна навести. В одному лише Мюнхені у Німеччині, на кладовищі Вальдфрідгоф (Waldfriedhof), де похований черкащанин Микола Шраменко, вже ліквідовані могили:

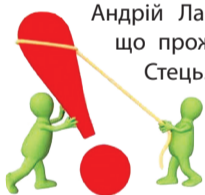
- підполковника, начальника розвідного відділу штабу 3-ї Залізної дивізії Армії УНР Миколи Стечишина (1890 – 1977). Варто відзначити, що сам він за життя опікувався усіма українськими військовими похованнями у польському Щейорно – при тому, що був інвалідом, бо втратив на фронті ноги...

- вояка 1-ї УД-УНА Володимира Стечишина (1920 – 1980);
- хорунжого Армії УНР, багатолітнього редактора українських видань у Німеччині «Наше життя», «Українські вісті», «Мета» Павла Котовича (1900 – 1960).

Ці поховання втрачені для України і відновити їх неможливо. Ще низка наших могил у Німеччині буде ліквідована вже найближчим часом.

Петро Ломпас, представник Об'єднання українців у Франконії, виявив, що ще у 2002

р. за-вершився термін оплатимогили полковника (генерал-хорунжого в еміграції) Миколи Шраменка, який протягом багатьох років був міністром військових справ уряду УНР в екзилі. З могили у зв'язку з несплатою вже була демонтована надгробна плита, а сама могила запропонована для нових захоронень – тобто під остаточну ліквідацію. Наразі поховання не знищено – «Героїка» уклала договір з адміністрацією кладовища про оплату оренди на наступних 5 років. Водночас Благодійна ініціатива «Героїка» оголосила про збір коштів для проплати адміністрації цвинтаря. Буквально блискавично знайшлися двоє патріотів, які внесли необхідні 175 євро – переселенець з окупованого Луганська Андрій Лаврінченко та українець, що проживає у Варшаві Орест Стець.

У ситуації, що склалася, редакція «Козацького краю» пропонує черкащанам, які не встигли долучитися до великої справи вшанування славетного земляка – зібратися коштом для відновлення надгробка і встановлення пам'ятника. Слідкуйте за нашими публікаціями – у наступному номері газети ми оприлюднимо контактні дані для перерахування коштів на спорудження пам'ятника генерал-хорунжому Миколі Шраменку.

Довідка:

Микола Іванович Шраменко (* 25 травня 1891, м. Черкаси — † 14 серпня 1974, м. Мюнхен, Німеччина) — український військовий, громадсько-політичний діяч, полковник Армії УНР, (генерал-хорунжий в еміграції). Народився у м. Черкаси Київської губернії. На військову службу вступив у 1912 р. Останнє звання у царській армії — штабс-капітан.

В українській армії з 1918 р. З липня 1919 р. — помічник командира 9-ї Залізничної дивізії Дієвої армії УНР. З вересня 1919 р. — т. в. о. командира 2-го (26-го) Залізничного полку Дієвої армії УНР.

Учасник Першого Зимового походу: помічник командира збірної бригади Київської дивізії. В часі Першого Зимового походу очолював військові делегації до німецьких колоністів та повстанців. Разом з підполковником Климачем Юрієм Олександровичем під загальною орудою М. Омеляновича-Павленка брав дієву участь у боях під Балтою. За участь у Першому Зимовому поході отримав орден Залізного Хреста та звання підполковника. У другій половині 1920 р. — начальник штабу 10-ї бригади 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР.

На чолі 1-ї збірної бригади (складалася з вояків 4-ї Київської стрілецької дивізії) брав участь у Другому Зимовому поході 04-19 листопада 1921 р. Станом на 15 вересня 1922 р. — командир 4-го Збірного куреня 4-ї Київської стрілецької дивізії Армії УНР. Був секретарем очолюваної ще одним уродженцем Черкащини, генералом Олександром Загородським комісії з вироблення статуту ордену «Залізного Хреста».

На еміграції в 1920-30 роках жив у Польщі, пізніше оселився у Західній Німеччині.

Голова філії УНО в Бреславі, член і секретар Української Національної Ради, член екзильного уряду УНР (керівник ресорту військових справ). З 1967 по 1974 рік очолював військове міністерство закордонного уряду УНР.

Тривалий час був заступником голови Союзу українських вояків.

Помер у м. Вермштат, похований у Мюнхені (Німеччина).

Публікацію підготував Петро ДОБРО

«Козацький край» – це найбільш актуальні публікації.

Наші журналісти працюють з архівами, істориками і краєзнавцями та виїжджають безпосередньо на передову у зону АТО – з Вами і для Вас ми пишемо про історію і сьогодення боротьби за Волю України..

Сайт нашої газети в Інтернеті оновлюється ЩОДЕННО!

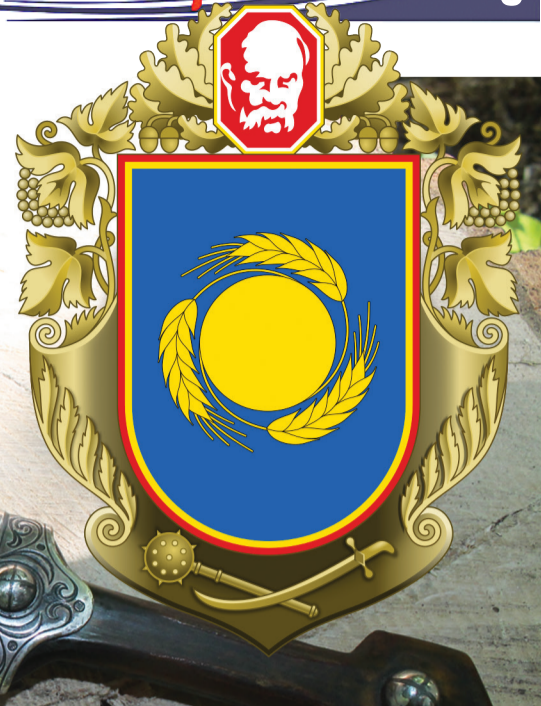
www.cossackland.org.ua

ФЕСТИВАЛЬ НЕСКОРЕНОЇ НАЦІЇ «ХОЛОДНИЙ ЯР» ГУРТУЄ ПАТРІОТІВ

У Грушківці Кам'янського району Черкащини відшумів триденний Фестиваль нескореної нації «Холодний Яр», організований Черкаською ОДА за сприяння ряду патріотичних організацій.

Від 1 липня, коли поміж лісовими озерами пролунав «Меч Арея» у виконанні Живосила Лютого, і до 3 липня, коли музичну частину закривали потужні пісні від гуртів «Тінь сонця», «Кому вниз» і «Сокира Перуна», кожна хвилина була переповнена цікавими подіями: військово-патріотичними та hand-made майстер-класами, гутітками з цікавими людьми – політиками, посадовцями, громадськими діячами, письменниками. Зокрема, з Юрієм Ткаченком, Василем Шкляром, Юрієм Ботнарком та іншими.

«Холодний Яр» у ці дні зібрав гостей з усіх куточків України, з Білорусі, Естонії...

Серед найцікавішого варто відзначити, що напередодні Фестивалю нескореної нації, 30 червня виповнилося 120 років від дня народження холоднороського отамана Андрія Чорноти (Юрія Дроботківського), а вже 2 липня у Грушківку, де проходив Фестиваль, письменник Василь Шкляр привіз кинжал цього великого Воїна, якого отримав завдяки лідеру «Азову» Андрію Білецькому...

Фоторепортаж
Андрія КРАВЦЯ

СВЯТОСЛАВ ХОРОБРИЙ:

**КНЯЗЬ, ПЕРЕД ЯКИМ
СКИЛЯЛИ ЗНАМЕНА
АРМІЇ СВІТУ...**

Липень – це місяць Святослава, місяць розгрому Хозарського каганату і славетної битви під Доростолом

Уславлюючи воєнні походи Святослава, старокиївські літописці вирізняють такі риси особистості князя, як його невибагливість, лицарське ставлення до ворога. "Іду на ви!" - цей гордий вислів-попередження київського князя став крилатим.

Державницька і полководницька діяльність князя Святослава розгортається з 964 року, коли він виріс, змужнів і став "воїв збирати, багатьох і хоробріх, бо й сам був хоробрий і легкий".

Святослава вабив Схід. Там лежали землі Хозарського каганату, якому були підвладні порубіжні слов'янські племена, зокрема в'ятичі. Хозарія перегороджувала Русі шляхи у багаті східні землі і була перешкодою походам на Каспійське побережжя. Як свідчать літописи, у 964 р. Святослав повів свої війська на Оку і Волгу, де завдав удару волзьким булгарам та бургасам (мордві). Після цього руські воїни зіткнулися з головними силами хозарського каганата і вщент розгромили їх. Була захоплена стародавня хозарська столиця - місто Семендер на березі Каспійського моря і до підмурівок зруйнована. Під час цього походу Святослав підкорив своїй владі також північнокавказьких ясів і косогів (осетинів і адигів). Воєнний похід Святослава протяжністю в 6 тисяч кілометрів завершився на Таманському півострові.

Перепочивши біля моря, руські війська рушили у пониззя Дону, де захопили підвладне хозарам місто Саркел (Біла Вежа). Повертаючись на Русь, Святослав у 966 р. упокорив в'ятичів, наклавши на них данину. Внаслідок східних походів Святослава величезна держава хозарських каганів була приречена на повільне, але

неухильне згасання...

Та східний вектор політики Святослава був раптово згорнутий. Царгород зумів вибудувати перед київським князем більш заманливу перспективу - взяти під свою

допомогу Києву, який взяли в облогу печеніги. Прогнавши їх у Поле, Святослав потурбувався про зміцнення Київської держави. Старшого сина Ярополка він посадив князем у Києві, Олега у Древлянській

землі, а наймолодшого Володимира відрядив посадником до далекого Новгороду. Сам же він, поховавши матір, заявив про свої наміри створити могутню слов'янську державу на просторі між Дунаєм і Чорним морем.

Навесні 970 р. війська Святослава, заволівши Македонією й стрімко подолавши Балкани, просувались углиб Візантійської імперії. Імператор Цімісхій виступив із столиці з багатотисячним військом. Однак жорстокі сутички, що зав'язалися на полях Фракії, не визначили переможця. Навесні 971 р. Цімісхій зібрав 15-тисячну піхоту і 30 тисяч кіннотників, які перейшли незаблокованими Святославом

гірськими стежками Балкани, і обрушилися на захоплену русами болгарську столицю - місто Преславу. 14 квітня 971 р. Цімісхій заволів містом і визнав полоненого царя Бориса володарем Болгарії. Ця подія сприяла піднесенню бойового духу болгарських воїнів, які разом з греками рушили на Доростол, де осів Святослав з військом, заблокувавши його з суші і річки.

Облога Доростолу тривала три місяці. Зі словами "не осоромимо землі Руської, а ляжемо кістками тут, бо ж мертвий сорому не знає" повів Святослав своїх воїв на вирішальну битву, яка відбулася 24 липня 971 р. Тільки завдяки чуду і заступництву святого Федора, як пізніше пояснювали греки, вдалося їм вистояти. Після цього Святослав вступив у переговори з Цімісхієм. Укладена між ними угода скасувала претензії Русі на кримські володіння Візантії і Болгарію. В той же час, військо Святослава забезпечувалося необхідними припасами на дорогу і безперешкодним його пропуском до кордонів Русі. Однак дістатись до берегів Дніпра йому не судилося. Повертаючись до Києва, Святослав потрапив у засідку, яку йому влаштували печеніги на дніпровських порогах...

Володимир РИЧКА

Святослав суворим життям укрупив себе для трудів ратних, мав ні станів, ні обозу, харчувався кониною, м'ясом диких звірів, і сам смажив його на вугіллі; зневажав холод і негоду північного клімату; не знав шатра і спав під небесним склепінням: войлок служив йому замість м'якого ложа, сідло замість подушки. Такими були і його воїни... Візантійський хроніст залишив нам опис зовнішності Святослава. Князь був середнього зросту, широкоплечий, з могутньою шиєю воїн. Мав блакитні очі, довгі вуса, гладко виголене підборіддя і голову, на якій був лише довгий чуб - ознака високого княжого походження. Вдягнутий був у білий полотняний одяг. В одному вусі мав золоту сережку. Історик Михайло Грушевський прозвав його «запорожцем на престолі»...

оружну руку Балкани. Візантія тоді потерпала від свого сильного сусіда - молоді і войовничої Болгарської держави, тому і шукала собі сильного союзника. Проте Святослав не був, як це іноді стверджується, таким собі військовим авантюристом, який необдуманно втрутився у болгарську кампанію. Він плевав серйозні наміри, за словами Михайла Грушевського, "загорнути під себе полудневе слов'янство й стати сильним суперником Візантії".

У 967-968 рр. Святослав вирушив зі своїм військом в похід на Болгарію. Виставлене супроти київського війства 30-тисячне військо не витримало першого ж натиску русів і відійшло до дунайської фортеці Доростолу (тепер Сілістрія). Невдовзі майже вся східна Болгарія була упокорена Святославом. Як сповіщають давні літописи, "одолів Святослав болгар. І взяв він вісімдесят городів по Дунаю, і сів, князюючи тут, у городі Переяславці (тепер місто Мала Преслава, при впадінні Дунаю у Чорне море - В. Р.), беручи данину з греків".

Влітку 968 р. Святослав змушений був залишити Переяславець і поспішити з частиною своїх воїв на

допомогу Києву, який взяли в облогу печеніги. Прогнавши їх у Поле, Святослав потурбувався про зміцнення Київської держави. Старшого сина Ярополка він посадив князем у Києві, Олега у Древлянській

7 листопада 2011 року житель Запоріжжя Сергій П'янков під час риболовлі на Дніпрі витягнув з дна ріки біля острова Хортиця старовинний меч.

Співробітниками Національного заповідника «Хортиця» встановлено, що меч довжиною 96 см був виготовлений приблизно в X столітті й відноситься до каролінгського типу - з коротким перехрестям. Його руків'я оздоблене золотом, сріблом і міддю. Під час реставрації було встановлено форму клинка і тавро виробника (напис +ULFBERH+T). З високою вірогідністю, меч міг належати саме Святославу Хороброму.

Навесні 2016 року в Україну повернулася свинцева печатка Святослава. Припускається, що князь використовував її для дипломатичного листування у 968-970 роках. Печатка має надписи грецькою мовою та родовий символ Святослава у вигляді двозуба. Реліквія була знайдена більше 30 років тому в районі Старокиївської гори та нелегально вивезена до Росії. Увесь цей час вона перебувала у приватній колекції. До України реліквію зуміли повернути представники полку "Азов".

На малюнку Чигирини з літопису Самійла Величка можна побачити біля підніжжя гори невеличку церкву з одним верхом, до якої веде стежка від Верхнього замку, а позаду - пролом у міській стіні. Це церква святих апостолів Петра і Павла, її місцезнаходження підтверджує план Чигиринської фортеці 1678 року полковника та інженера Патріка Гордона. Поряд, згідно цього ж плану, стоїть дерев'яна дзвіниця.

Під час турецьких походів 1677 і 1678 рр. церква Петра і Павла мала важливе стратегічне значення, оскільки входила до оборонних споруд Чигирини. Самійло Величко у своєму літописі зазначав, що «сердюки з іншими козаками... станули нижче церкви Святих Апостолів Петра і Павла у Чигирині під замковою горою і билися з турками до смерку, та аж ні трохи їм не далися». Патрік Гордон вказував, що місце, де знаходилась церква, було досить зручним «для побудови болверка, щоб захищати і куртини до замку, і ворота». Згідно його плану, Петропавлівська церква розташована на штучній терасі, посеред схилу Замкової гори. Судячи з креслення, вона була мурованою, майже квадратною за планом, розміром близько 7х7 сажнів, із трикутними фронтонами, високою покрівлею, завершена однією стрункою банею з хрестом, мала два входи на південній і північній стінах. Час побудови храму невідомий, хоча є припущення, що він збудований за доби Богдана Хмельницького. А науковий співробітник Інституту археографії та джерелознавства М.С. Грушевського НАН України Володимир Ленченко висловлює припущення про те, що оскільки церква була названа в ім'я небесних покровителів гетьмана Петра Дорошенка, то збудована, ймовірно, його «коштом».

Краєзнавець та історик Леонтій Похилевич вказує: «В цій церкві обраній малоросійським духовенством і козаками Київським митрополитом Йосип Нелюбович-Тукальський, гонимий і польським урядом за твердість в православ'ї, і гонимий російським за любов до хороброго і винахідливого Дорошенка».

Йосип Тукальський походив з українського православно-го духовенства, мав неабияку підтримку з боку Б. Хмельницького. У 1663 році в Чигирині у церкві Петра і Павла його проголошено Київським митрополитом, а уже в 1664 р. ув'язнено Павлом Тетерею у Марієнбурзькій фортеці. 1665 року Йосип Тукальський був звільнений з ув'язнення гетьманом Петром Дорошенком, став його найближчим другом і прибічником. Також користувався великою повагою серед козаків і всього народу України. Згодом Й. Тукальський отримав підтвердження на Київську митрополію від Константинопольського патріарха Мефодія, однак не був визнаний Московською церквою. Резиденція Йосипа Нелюбовича-Тукальського була в Чигирині. Він був противником польського і московського втручання в українські церковні справи, мав великий вплив на люд український.

Помер Йосип Нелюбович-Тукальський 5 серпня 1675 року і був похований у церкві Петра і Павла у Чигирині. Під час облоги Чигирини у 1678 році на початку серпня козаки винесли з палаючого міста мощі митрополита і перевезли до Лубенського Мгарського монастиря. Там їх поховано духівником покійного ієромонахом та ігуменом Макарієм Русановичем.

Таким чином, відомості про Петропавлівську церкву мають важли-

ве значення для подальшого вивчення духовної та матеріальної культури українського народу. Тому, з метою виявлення та дослідження залишків церкви було проведено археологічні розкопки у 1989-1994 та у 2004 роках.

До наших днів під Замковою горою збереглися сліди штучної тераси, на якій стояла церква Петра і Павла, а під землею - залишки її фундаментів та розвалини частини стіни. Під час розкопок вони були досліджені археологами. Встановлено, що фундамент був викладений з плоских

кож кістки домашніх тварин.

У липні 1993 року була обстежена штучна печера в Замковій горі поблизу місця, де знаходилась церква Петра і Павла. Співвідношення місця розташування печери з історичною топографією гори дало можливість висунути кілька версій функціонального призначення та часу побудови підземелля. Одне з припущень - можливо, печера була збудована як складова частина культового комплексу, пов'язаного із церквою Петра і Павла. В такому разі дана підземна споруда могла ви-

вироблені з різної глини (біла, сіра, рожева), мають різноманітну форму та колір орнаменту, але в датуються XVII ст.

Серед руйн церкви виявлені фрагменти скляного посуду - вінце та денце чарки, денце бокала, горло пляшки і фрагменти віконниць.

Колекція знахідок, виготовлених із заліза, є найбільш масовою: цвяхи, скоби, взуттєва підкова, дверний завіс, костиль, фрагмент чавунної гранати. Вироби із кольорового металу, на жаль, погано збереглися. Один виріб можна визначити як застібку книги.

Був також знайдений фрагмент обробленої кістки. В заповненні було багато кусків горілого повністю та частково обгорілого дерева. Серед частково обгорілих фрагментів ікон - невелика частина із залишками золотого фону та фрагмент із видимою врізкою поперечною та залишками шипованого кріплення. Інші частини, ймовірно фрагменти кіюти, фактично є вугіллям, але дуже добре зберегли форму та всі подробиці різноманітної різьби та кріплення.

Такі знахідки вказують на те, що церква Петра і Павла була зруйнована в пожежі у 1678 р. під час турецьких походів на Чигирин...

12 липня 2007 року храм святих Апостолів Петра і Павла, зведений у Чигирині, поруч із автентичними залишками старого храму був освячений Святішим Філаретом - Патріархом Київським і всієї Русі-України. І по наше сьогодні храм є дієвим та завжди відчинений для прихожан та відвідувачів екскурсій. Відновлена церква Петра і Павла максимально наближена до оригіналу - при-

створенні ескізу було проведено велику роботу над аналізом аналогічних церков того періоду.

Цьогоріч виповнюється дев'ять років відтвореному - новозбудованому Храму Святих Апостолів Петра і Павла, котрий є парафією Української Православної Церкви Київського Патріархату. Запрошуємо усіх відвідати храм, та відчути силу і міць духу козацтва та прийняти участь у богослужіннях, щоби наповнити душу молитвою та духовним піднесенням.

Шановні читачі «Козацького краю», запрошуємо Вас на Храмовий День 12-липня 2016 року з нагоди свята СВЯТИХ ПЕРВОВЕРХОВНИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА, в славетне місто ЧИГИРИН.

Розпорядок святкових богослужінь 12 липня:

9.00 - Водосвятний Молебень
10.00 - Божественна Літургія
12.00 - Святковий обід.

Нехай Всемилостивий Господь наш, за молитвами своєї Матері і всіх Святих - подає Вам усім - здоров'я, наснаги, любові, благополуччя та злагоди між усіма, а СВЯТІ ПЕРВОВЕРХОВНІ АПОСТОЛИ ПЕТРО І ПАВЛО БУДУТЬ ДОБРИМИ ЗАСТУПНИКАМИ ЗА ДУШІ НАШІ І МОЛЯТЬ БОГА ЗА НАС, ГРІШНИХ!!!

З повагою підготував настоятель Храму святих Первоверховних Апостолів Петра і Павла м. Чигирин протоієрей Василь ЦИРІЛЬ

ФОРПОСТ ВІРИ: ЦЕРКВА СВЯТИХ АПОСТОЛІВ ПЕТРА І ПАВЛА У ЧИГИРИНІ

користуватися як підземне кладовище типу печер Київської Лаври або, ймовірно, як підземна церквушка чи келія схимонаха.

У серпні-листопаді 2004 року експедицією Чернігівського державного педагогічного університету ім. Т.Г. Шевченка та Сіверського інституту регіональних досліджень проводилися археологічні дослідження на території резиденції Богдана Хмельницького в м. Чигирині.

Перший об'єкт - зовнішня територія бастиону Дорошенка на схилі Замкової гори. Другим об'єктом археологічних досліджень 2004 р. стали пошуки церкви Петра і Павла, зображеної на кресленні Гордона в 1678 р.

В результаті було частково розкопано дві стіни церкви. Західна стіна має досліджену довжину 8,7 м, і в південній частині врізається в схил. Південна стіна досліджена на довжину 12-ти метрів по зовнішній частині.

Спосіб мурування такий, як і на бастионі Дорошенка - з тією лише різницею, що в стінах церкви, товщина яких 1,9-1,95 м, каміння меншого розміру та менш оброблене. Зрозуміло, що мури церкви були врізані у схил, але поки ще не досліджено, на яку глибину.

На внутрішній частині південної стіни виявлено залишки фресок однотонного темно-сірого кольору. Ймовірно, такий колір утворився після пожежі.

На території розкопу були знайдені фрагменти різноманітних гончарних виробів - частини горщиків, покришок, мисок. Вони

каменів місцевого піщаника, скріплені вапняним розчином і глиною. В кладці використана також жолоб-кова цегла, що датує цю споруду XVII століттям.

Серед археологічного матеріалу траплялась кераміка, зокрема, два майже цілих горщики світло-сірого кольору, з розписом по плічках яскраво-червоним хвилястим орнаментом. На розкопці знайдені фрагменти гутного скла, ковани цвяхи, залишки розкиданого людського поховання, а та-

Трахтемирівський монастир виконував і функції козацького шпиталю, і «дипломатичної резиденції»

Трахтемирівський монастир – церковний осередок, що існував у XVI-XVIII ст. ст. неподалік від Трахтемирова на Канівщині. Перша згадка про «Трахтемирівський» (Зарубський) монастир міститься в описі Київського замку 1552 року. Монастир звався тоді Пречистенським (тобто Успіння Богородиці).

В 1590 році Трахтемирівський монастир постановою вального сейму був наданий реєстровим козакам. Перша документальна згадка про намір влаштувати шпиталь для скалічених та хворих козаків відноситься до 1601 року. Постанова Житомирської комісії 1614 р., де зафіксовано, що Трахтемирівський монастир має стати шпиталем, була введена в дію наприкінці 1615 – на початку 1616 років.

Монастир двічі (у травні 1620 і у січні 1621-го) відвідував єрусалимський патріарх Феофан, який висвятив тут на єпископа володимирського та берестейського трахтемирівського архимандрита Єзекиїла Курцевича.

В січні 1625 року в Трахтемирівському монастирі відбулася зустріч митрополита Іова Борецького з Яхією (Олександром) – претендентом на трон Османської імперії. Звідси Яхія відправив посланців до Москви.

У лютому 1649 Трахтемирівський монастир відвідав гетьман Богдан Хмельницький. 1673 року гетьман Петро Дорошенко видав універсал у маєткових справах Трахтемирівського монастиря.

Монастир тимчасово припинив існування, імовірно, між 1678 і 1686 роками.

Гетьман Іван Мазепа універсалом від 1 грудня 1701 року передав переяславському єпископу Захарії Корниловичу володіння Трахтемирівського і Канівського монастирів, серед яких було запустіле містечко Трахтемирів. 1714 року З.Корнилович титулувався «ігуменом трахтемирівським» (суміщення посад ставить під сумнів реальне функціонування Трахтемирівського монастиря у цей час). У XVIII столітті монастир знову відродився і звався Хрестовоздвиженським.

В 1718 році Трахтемирівський монастир зайняли уніати і володіли ним до 1768-го, коли його перебрали православні. Від 1775 року тут розмістилась польська прикордонна митниця, і монастир остаточно припинив своє існування.

Докладних описів монастиря не залишилось. Ретельні археологічні пошуки поки що не дали переконливих результатів, і точне місце Трахтемирівського монастиря досі не з'ясовано - вірогідно, це територія колишнього села Монастирок.

ДЕНЬ В ІСТОРІЇ 7 – 21 липня

7 липня 1878 р. народився кобзар Іван КУЧУГУРЕНКО-КУЧУГУРА.

7 липня 1950 р. загинув сотенний УПА "Громенко" (Михайло ДУДА), лицар Золотого хреста заслуги 2-го класу.

8 липня 1659 р. об'єднане українсько-польсько-кримське військо на чолі з гетьманом Іваном ВИГОВСЬКИМ розбило московське військо під Конотопом.

8 – 10 липня 1709 р. відбулася битва під Полтавою військ Івана МАЗЕПИ і Карла XII проти московського царя Петра I.

10 липня 1948 р. помер Всеволод ПЕТРИВ, генерал-хорунжий Армії УНР.

10 липня 1975 р. помер сірожупанник Павло ДУБРІВНИЙ, лицар Залізного хреста.

11 липня 1056 р. народився НЕСТОР, літописець Київської Русі, автор "Повісті временних літ".

11 липня 1930 р. помер командир 3-го кінного полку Армії УНР Михайло ФРОЛОВ.

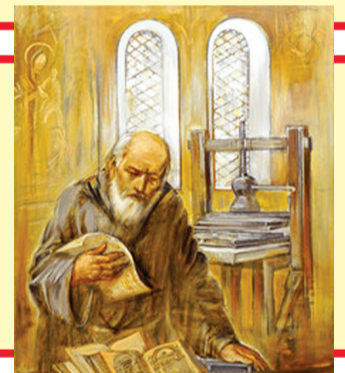
11 липня 1945 р. москалі замучили о. Августина ВОЛОШИНА, президента Карпатської України.

11 липня 1963 р. померла Олена СТЕПАНІВ-ДАШКЕВИЧ, хорунжий УСС, четар УГА, в'язень московських таборів.

12 липня 1580 р. Іван ФЕДОРОВ видав в Україні друковану кирилицею книгу – "Острозьку біблію".

14 липня 1021 р. Митрополит Київський Перший урочисто відкрив і прославив мощі святих руських князів Бориса та Гліба і встановив день вшанування їхньої пам'яті.

14 липня 1920 р. в московському таборі загинув Роман ДУДИНСЬКИЙ, командир 1-го куреня УСС та II (Коломийської) бригади УГА.

15 липня 1892 р. народилася Мілена РУДНИЦЬКА – українська громадсько-політична діячка, журналістка, письменниця, учителька, голова центральної управи Союзу Українок, доктор філософії.

15 липня 1919 р. в Переяславі отаман Дніпровської повстанської дивізії ЗЕЛЕНИЙ (Данило Терпило) урочисто, у присутності священників, війська та населення, скасував Переяславську угоду 1654 року.

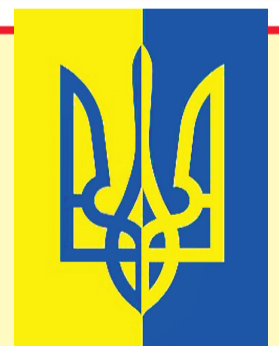
15 липня 1944 р. постала Українська головна визвольна рада.

16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР ухвалила Декларацію про суверенітет України.

17 липня 1888 р. народився Кость КУРИЛО, начальник штабу 1-го Сірого полку Армії УНР.

18 липня 1945 р. загинув Іван ТРЕЙКО, повстанський отаман, генерал-хорунжий УПА.

19 липня 1852 р. народився Володимир НАУМЕНКО, філолог, журналіст, тимчасовий очільник Української Центральної Ради у березні 1917 р., міністр освіти в останньому уряді гетьмана Скоропадського.

21 липня 1877 р. народився Степан ЖАРКО, кубанський бандурист, керівник чоловічої капели бандуристів ст. Канівської.

21 липня 1906 р. народилася поетеса Олена ТЕЛІГА.

21 липня 1992 р. сторожовий корабель Чорноморського флоту СКР-112 підняв український прапор і вирушив до Одеси з метою увійти до складу ВМС України.